

Добош Вікторія Василівна
курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних розслідувань

науковий керівник:

Миرونюк Роман Вікторович
професор кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

ДЕЛІКТНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА НА ПРИКЛАДІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Для профілактики деліктів осіб, що не досягли повноліття, та налагодження виховно-превентивної роботи серед молоді необхідна комплексна консолідована система заходів, спрямована на пошук кожного потенційного правопорушення, максимально швидке за часом та адекватне реагування на неправомірну поведінку підлітка та організацію дієвого контролю та нагляду за його наступними діями.

Питання участі неповнолітніх у деліктних стосунках є предметом дослідження практично всіх галузей права. Такий підхід до вирішення питань карності зазначеного спеціального суб'єкта юридичної відповідальності обґрунтований, оскільки психологічна та фізіологічна незрілість, а також недостатнє розуміння та знання соціальних (також і правових) установлень роблять неповнолітнього найбільш уразливим та незахищеним.

Значимість ювенальної проблематики відображається і в прагненні до міжнародно-правового регулювання найважливіших параметрів, формуванню універсальних для всіх сучасних держав принципів роботи з неповнолітніми правопорушниками. Саме з цією метою в Конвенції ООН про права дитини наведено загальні родові поняття категорій «дитина», «неповнолітній» та «неповнолітній правопорушник». [1] Незважаючи на те, що дані акти не містять самостійного регулювання адміністративної відповідальності неповнолітнього, можемо виокремити декілька принципових положень, що є базовими і для виду юридичної відповідальності, що розглядається.

Потрібно сказати, що функціонування комісій у справах неповнолітніх та захисту їх прав як спеціального відокремленого правового інституту не є суто українською новелою, оскільки у світовій практиці існують більшою чи меншою мірою тотожні аналоги. Наприклад, «несудовий» варіант організації системи органів захисту прав неповнолітніх склався у Шотландії, де спроби

створити спеціалізований суд у справах неповнолітніх успіху не мали. Ця система там носить адміністративний характер: спеціальні комісії проводять «слухання у справах дітей» (Children's Hearing) у складі Колегії, сформованої з представників громадськості, які пройшли спеціальну підготовку. Рішення щодо заходів впливу, яке може бути оскаржено до суду, вноситься лише після детального розгляду справи, обговорення відповідних питань із батьками, соціальними працівниками, вчителями та самою дитиною. Тобто закордонна практика свідчить про те, що комісії у справах неповнолітніх можуть досить ефективно функціонувати в цій сфері, і збереження за умови суттєвої модифікації цієї форми в Україні може мати реальні переваги перед судовим способом вирішення деліктних справ за участю неповнолітніх. Окрім того, описана шотландська комісійна система визнана фахівцями Міжнародного центру розвитку дитини ЮНІСЕФ прогресивною, оскільки дозволяє уникнути «непотрібних» контактів дитини чи підлітка з судовою системою. Як вважають фахівці, такий розгляд справ про правопорушення неповнолітніх відповідає духу і літері Конвенції про права дитини. Країни світу з різними судовими системами мають спеціалізовані суди, що діють у рамках ювенальної юстиції, нам представляється, що функціонуючі в Україні Комісії за умови їхнього відповідного реформування зможуть розглядатися як досить вдалий альтернативний варіант. Разом з тим не можна не враховувати і ті позитивні аспекти, які притаманні судовому розв'язанню деліктних відносин за участю неповнолітніх.

Що стосується діючих сімейних судів в інших країнах, то можна назвати систему США, де існують суди у справах неповнолітніх та сімейні суди, і сімейні суди у Франції, що існують як експериментальні (виникли в 1970-1972 р.). [2] Які у своїй діяльності також використовують безліч допоміжних служб.

Така практика дуже позитивна, і видається, що Україна могла б «запозичувати» деякі з названих інститутів, які б діяли при комісіях у справах неповнолітніх та захисту їх прав чи органах опіки та піклування.

У світлі вищесказаного слід зазначити, що Україна потребує подальшого розвитку і ще недостатньо узгоджено з діяльністю комісій у справах неповнолітніх і функціональне призначення таких суб'єктів права поліції.

Окремо слід сказати і про передбачену в правових нормах можливість практичної реалізації елементів адміністративної деліктології — певні повноваження спрямовані на реалізацію загально-профілактичної функції, пов'язаної з інформуванням відповідних посадових осіб про криміногенні фактори, що стимулюють протиправну поведінку неповнолітніх. Проблему неповнолітніх у деліктних відносинах, слід зазначити, що нерідко сам неповнолітній перестав бути безпосереднім правопорушником — він бере участь у протиправному діянні хіба що опосередковано, за потурання чи протиправному діянні інших (повнолітніх) суб'єктів. Тобто ще одна особливість адміністративної відповідальності неповнолітніх полягає в тому,

що в значній кількості випадків до адміністративної відповідальності залучаються не самі неповнолітні правопорушники (наприклад, при недосягненні ними віку 16 років, або у разі відсутності в них власного джерела доходу), а їх батьки (опікуни, піклувальники). Саме тому питання адміністративної відповідальності неповнолітніх і батьків повинні розглядатися взаємопов'язано. Практика показує, що необхідно істотна зміна (розвиток) норм законодавства. Причому крім розширення кола питань, що підлягають регулюванню, законодавство в розглянутій області необхідно посилити.

1. Особливості та умови деліктної відповідальності неповнолітніх осіб / Ю. Є. Борисова // Правова держава. 2018. № 29. С. 90-94. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2018_29_16.

2. Особливості адміністративно-деліктного провадження щодо неповнолітніх / Р. В. Кимлик // Вісник Академії адвокатури України. 2014. Т. 11, № 3. С. 19-27. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2014_11_3_4.

Дрозд Владислав Володимирович
курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних розслідувань
Свердлов Дмитро Вікторович
викладач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ГОЛОВНІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬСЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ

Суб'єктами адміністративного правопорушення є фізичні та юридичні особи, протиправними діями яких завдано шкоди громадським інтересам, що охороняються законом. Говорячи про фізичну особу, слід зауважити, що вона притягується до адміністративної відповідальності та вважається суб'єктом адміністративного правопорушення, якщо на момент вчинення правопорушення досягло 16-річного віку та осудна, тобто може усвідомлювати фактичний характер та суспільну шкідливість своєї поведінки або керувати своїми діями. Таким чином, неповнолітні у віці до 16 років адміністративної відповідальності не несуть, проте це не виключає у деяких випадках відповідальності батьків чи законних їх представників [1, с. 83].

Неповнолітні у віці від 16 до 18 років у теорії адміністративного права визнаються так званим «особливим» суб'єктом і мають ознаки, не включені до складу адміністративного правопорушення, але такі, що впливають на